

Thomas Chapman fra Strandparkskolen, der her kommunikerer med pædagogmedhjælper Anette Hansen, blev for første gang præsenteret for en PODD-bog i 2019.

Nyt ASK-projekt skal skabe bedre sprogmiljøer!

Københavns Kommune er i gang med et projekt, som skal sikre personer uden eller med begrænset talesprog holdbare ASK-løsninger, de kan bygge videre på gennem hele livet.

AF RASMUS RUBÆK OG BIRGITTE RASMUSSEN, STRANDPARKSKOLEN, LEDA HOLT, BCK OG HELLE MUNK, UIU

I Københavns Kommune har der været etableret mange forskellige indsatser til børn, unge og voksne uden et talesprog. Problemet har blot været, at indsatserne ikke har været koordineret. Det har betydet, at børn og unge fra vuggestue, over børnehave til grundskole, og efterfølgende særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU), har mødt vidt forskellige kommunikationssystemer.

Ofte er barnet startet med ét kommunikationssystem, men det er langt fra altid, at systemet har fulgt dem videre i forløbet. Valget har tit været afhængigt af, hvilke voksne der har brændt for hvad. Det har gjort kommunikationen meget personbåren og ført til stor frustration og nedbrud i kommunikationen hos enkelte.

Billedligt talt svarer det til, at børn i børnehaven lærer at tale engelsk, når de så starter i skole, får de at vide, at her taler vi tysk, og senere igen bliver det måske erstattet med spansk.

Sprog forsvinder, hvis det ikke bruges

Hvis sprog ikke vedligeholdes så forsvinder det. Sådan er det også med børn og unge uden talesprog. Bliver sproget ikke anvendt og vedligeholdt, forsvinder kommunikationskompetencen. Vi har som faggruppe været med til at udanne børn og unge med vidtgående vanskeligheder uden at sikre det helt basale; nemlig at kunne udtrykke sig.

Det vil vi gerne gøre op med. Derfor har en styregruppe igennem mere end tre år arbejdet på at samle ledere og medarbejdere, der arbejder med børn, unge og voksne med vidtgående vanskeligheder. Det fælles projekt er, at vi skal forbedre den samlede indsats på kommunikationsområdet, og der arbejdes nu også på tværs af forvaltninger, hvilket er en forudsætning for, at det vil kunne lykkes at få skabt sprogmiljøer, som vil kunne tilbyde muligheden for, at denne gruppe vil kunne kommunikere gennem hele livet. ►►

På Emmy Kjelmans PODD-kurser har fagfolk lært at kommunikere via PODD-systemet, så der på skoler og institutioner kan skabes gode sprogmiljøer til gavn for brugerne.

Styregruppen arbejder på at få formuleret en fælles kommunikationsstrategi for Københavns Kommune med grundlag i en relationistisk forståelse af kommunikation og en beslutning om at anvende totalkommunikation suppleret med relevante ASK-løsninger, der giver den enkelte med vidtgående vanskeligheder øget mulighed for at kunne udtrykke sig og deltage i det sociale liv.

Tidligt i projektføreløbet valgte vi, at der skal arbejdes hen imod at benytte PODD kommunikationssystemet ved opstart af kommunikationsarbejdet, hvis ikke den enkelte i forvejen anvender et robust kommunikationssystem.

De seneste års projektaktiviteter

Med PODD som udgangspunkt har vi gennemført en række aktiviteter:

- ▶ 80 fagpersoner (lærere, pædagoger, ledere, talepædagoger og ergoterapeuter) har gennemgået et PODD-introkursus på 3 dage. 28 personer er i gang med at tage 4 dages fortsætterkursus. Kurserne har været udbudt af BUF-akademi, der er Københavns Kommunes interne kursusafdeling. Ergoterapeut og ASK-konsulent Emmy Kjelmann har stået for undervisningen, og

vi ser frem til, at der forhåbentlig i efteråret 2020 igen kan udbydes PODD-kurser, så flere bliver uddannet.

- ▶ Repræsentanter fra 17 forskellige tilbud har deltaget. Det drejer sig om special-børnehaver, specialskoler, STU, bo- og aflastningstilbud samt voksen-dagtilbud. Der er enighed om, at ideen er god, og allerede nu er der igangsat mange initiativer og tiltag på de forskellige skoler og institutioner.
- ▶ Vi har fået etableret et PODD-netværk, som indtil videre har afholdt seks møder. Her er alle som har deltaget i PODD-introkurset velkomne. På netværksmøderne vi deler og sparer vi med hinanden, og vi er i gang med at etablere en elektronisk platform, hvor vi kan dele materialer. På netværksmøderne har Emmy Kjelmann, via Skype, givet supervision.
- ▶ Emmy Kjelmann har i opstartsfasen tilbudt workshops i forhold til fremstilling af personlige PODD-bøger til enkelte elever. Det betyder, at ni elevers netværk har deltaget i workshops, bl.a. forældre, søskende, bedsteforældre, pædagoger, lærere, talepædagoger, hjælpere

samt personale fra bo- og aflastningstilbud. Alle har fået en generel indføring i PODD-systemet og deltaget i gennemgangen af tilrettelsen af det personlige ordforråd til det enkelte barns PODD-bog. Forældrene har generelt udtrykt stor tilfredshed med forløbet.

Sprogmiljøer er vigtige for barnets læring

I alle teorier om sprogtilegnelse fremhæves vigtigheden af, at andre bruger det sprog, barnet skal lære i flest mulige og gerne naturlige sammenhænge. Det er derfor en forudsætning for at implementeringen af et kommunikationshjælpemiddel kan lykkes, at der bliver skabt sprogmiljøer, hvor barnet ser og hører sit alternative sprog i funktion.

Barnet har brug for rollemodeller, som kommunikerer via dets kommunikationssystem, hvis det skal have mulighed for at lære at anvende det. Den amerikanske talepædagog Jane Kortsen har lavet følgende interessante beregning:

”Et barn, der har mulighed for at udvikle verbalt talesprog, vil typisk være udsat for rollemodeller i forhold til at anvende det talte sprog og for at øve sig i ca. 4380 vågne timer, inden det

for alvor begynder at tale ved omkring 18 måneders alderen.

Tænk så på de input et barn med komplekse kommunikationsvanskeligheder får i forhold til at skulle lære at anvende alternativ og støttende kommunikation.

Hvis man forestiller sig, et barn kun møder sit kommunikationssystem i funktion to gange 30 minutter om ugen, så vil det tage 84 år at opnå samme input i forhold til anvendelsen af kommunikationssystemet, som barnet med talesprog opnår på 18 måneder.”

Det handler både om kvalitet og kvantitet

Både kvantiteten og kvaliteten af sprogmiljøet er altså af afgørende betydning, hvis et barn skal kunne lære at kommunikere via en ASK-løsning. Det gælder også, når man skal lære at kommunikere via PODD.

Målet er, at barnets PODD-bog eller elektroniske PODD-løsning hele tiden

Stimulerende og støttende sprogmiljøer skal tilbydes tidligt i livet – hvor de små hjerner stadig er særlig åbne og modtagelige i forhold til tilegnelsen af sprog. Det gælder om ikke at komme bagud fra starten.

er tilgængelig i alle de miljøer, barnet færdes i. Samtidig er det vigtigt, at vi understøtter vores tale ved at pege på de meningsbærende symboler i PODD-bogen, når vi vil sige noget til barnet.

I starten forventer vi blot, at barnet observerer, hvad vi gør. Alt efter funktionsnedsættelsens omfang hos det enkelte barn kan det tage fra 15 min. til 4 år før barnet kommer på banen og selv begynder at kommunikere via systemet.

Vi må være tålmodige og vedholdende og tro på barnet, som skal lære at

anvende en ASK-løsning, ligesom vi bliver ved med at tale til det spæde barn, selvom vi ikke forventer, at det begynder at tale før omkring 18 måneders alderen.

I Københavns Kommune har vi et stort ønske om at få skabt disse sprogmiljøer. Når det bliver en realitet, vil risikoen for nedbrud i kommunikationen hos det enkelte barn i forbindelse med overgange fra børnehave til skole og videre frem i livet med stor sandsynlighed mindskes. Dermed er vi kommet et stort skridt i retningen af at leve op til FN's handicapkonvention.

Derfor valgte vi PODD

Da vi skulle vælge et grafisk kommunikationssystem, opstillede vi en række faglige krav til systemet. PODD, der anvendes i mange lande verden over, er teoretisk funderet og bygger på mere end 30 års praktisk erfaring. Vi vurderede, at det bedst levede op til de faglige ønsker, og følgende argumenter vejede tungt i beslutningen:

- PODD er det eneste kommunikationssystem, som tilbyder kommunikationsbøger i Low-Tech (papirudgave), der kan anvendes allerede fra 1-årsalderen, og som indeholder et ordforråd, der sprogudviklingsmæssigt svarer fra 1-3 år. Det gør tidlig indsats mulig, hvilket er vigtigt set i et sprogudviklingsperspektiv.
- Når barnet er fortroligt med den tidlige PODD-kommunikationsbog, ligger den næste bog klar med et større ordforråd, opbygget efter samme struktur og principper. Til

den nye PODD-bog skal blot tilføjes det personlige ordforråd. Dermed er det let at gå fra en begynderbog til en mere avanceret bog.

- PODD er det eneste system, som tilbyder både Low Tech løsninger (kommunikationsbøger) såvel som High Tech løsninger (elektroniske Podd-opsætninger). Løsningerne understøtter hinanden, da en elektronisk løsning kan løbe tør for strøm, gå i stykker eller af miljømæssige årsager måske ikke er nået frem. PODD-kommunikationsbogen er med til at sikre, at ordforrådet altid vil være til rådighed.

- PODD tilbyder forskellige betjeningssystemer. Udover direkte udpegning, er der også mulighed for at anvende alternative betjeningsmåder som f.eks. øjenudpegning og partnerstøttet visuel og auditiv skanning m.m.
- PODD støtter op om indlæring af sætningsstrukturer og læse-skrivefærdigheder.
- PODD-bøgerne har et stort generelt ordforråd, så det er muligt for nærpå personer at være rollemodel i anvendelsen af dem – hvilket er en forudsætning for, at barnet kan lære at anvende kommunikationssystemet.

Fakta:

PODD-kommunikationssystemet er udviklet af den australske talepædagog Gayle Porter. Emmy Kjellmann og Edda Medici har oversat systemet til dansk.